

دکتر علی شریعتی

— فاطمه فاطمه است —

سرشناسه: شریعی، علی، ۱۳۱۲-۱۳۵۶ | عنوان و نام پدیدآور: زن / علی شریعی. | مشخصات نشر: مشهد: سپیده‌باوران، ۱۳۸۹. | مشخصات
ظاهری: ۳۲۶ ص. | شابک: ۹۶۰-۹۰۱۸۷-۶۰۰-۹۷۸ | وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا. | موضوع: فاطمه زهرا (س)، ۱۳؟ قبل از هجرت. ۱۱.
ق. | موضوع: اسلام -- تجدید حیات فکری. | موضوع: مقاله‌ها و خطابه‌ها. | موضوع: زنان در اسلام. | رده‌بندی کنگره: ۲ف۴ش / ۲ / ۲۷
BP | رده‌بندی دیویی: ۹۷۳ / ۲۹۷

www.ketab.ir

تسليم شده به

زن
علی شریعتی

حروف نگاری :: معصومه امجدی
نمونه خوانی :: غلام رضا برادری - سعیده جامع
ویرایش و صفحه آرایی :: محسن کاظمی
طراح جلد و مدیر هنری :: رضا باباجانی، استودیو دد
نوبت چاپ :: هجدهم، بهار ۱۴۰۳
شمارگان :: ۹۹۰ نسخه

چاپ :: مهشید

صحافی :: پاریسیان

شابک :: ۶ - ۹ - ۹۰۱۸۷ - ۶۰۰ - ۹۷۸

تلفن مرکز بخش :: ۳۲۲۲۲۲۰۴ - ۳۲۲۳۸۶۱۳ (۰۵۱)

دیگر مراکز بخش :: گسترش :: ۷۷۳۵۱۰۱۶ - ۰۲۱

ققنوس :: ۶۶۴۶۰۰۹۹ - ۰۲۱

چشمه :: ۷۷۷۸۸۵۰۲ - ۰۲۱

فهرست

۷	یادداشت ناشر در چاپ حاضر
۹	یادداشت ناشر در چاپ پیشین
۱۱	فاطمه فاطمه است
۱۵	سخنی با خواننده
۱۸	چگونه باید بود؟
۲۱	نبوغ و حقیقت‌پرستی
۲۸	ما و مردم
۲۹	عقل و عشق
۳۰	اشک: شهادت عشق
۴۳	کدام؟ خاندان علی؟ روشنفکر؟ یا مردم؟
۵۳	سه چهره زن
۵۵	اهل و نااهل
۵۶	مذهب و سنت
۵۹	سنت پیغمبر اسلام
۶۰	روش ویژه پیغمبر
۶۱	سه روش مشخص
۶۶	رنالیسم، وسیله‌ای در خدمت ایدئالیسم

۶۷	کنکو بیناژ - صیغه فرنگی
۷۴	نه ایدئالیسم، نه رئالیسم، بلکه هر دو!
۸۳	دو «قالب آدم ریزی»
۹۰	همدستی ارتجاع و استعمار
۹۶	زن در نقش فرهنگی و پایگاه اجتماعی عصر جدید
۱۰۰	تنهایی
۱۰۲	تشکیل خانواده
۱۰۵	زن در نظام مصرفی، جنسیت به جای عشق
۱۰۷	و اما در شرق؟
۱۰۹	زن در این نجوم به نقشی داشت؟
۱۱۰	ستمگر و ستم‌پند
۱۲۱	فریاد استعمار
۱۲۳	چه کنیم؟
۱۲۴	فاطمه
۱۳۲	چگونه؟
۱۳۴	فاطمه
۱۳۸	مام پدرش
۱۵۱	هجرت
۲۲۱	انتظار عصر حاضر از زن مسلمان
۲۵۷	سمینار زن
۲۵۹	جلسه اول
۲۶۲	جلسه دوم
۲۶۹	جلسه سوم
۲۷۵	ضمیمه‌ها
۲۷۷	حجاب
۳۰۱	نامنامه

یادداشت ناشر در چاپ حاضر

اهمیت و ارزش آثار دکتر علی شریعتی، به ویژه کتاب حاضر، ما را واداشت که متن کتاب را دقت و مراقبتی ویژه در چاپ و کتاب‌آرایی، به چاپ رسانیم و همین به واقع انگیزه اصلی ما برای انتشار کتاب بود، تا متن منقّحی را تقدیم جامعه کتاب‌خوان کنیم.

مبنای چاپ حاضر، کتاب «زن» از دکتر علی شریعتی است که زیر نظر «دفتر تدوین و تنظیم مجموعه آثار معلم شهید دکتر علی شریعتی» با عنوان فرعی «مجموعه آثار ۲۱» از سوی انتشارات چاپ‌خش به چاپ رسیده و نسخه معتبر این اثر به حساب می‌آید.

در این چاپ، بیشترین سعی ما بر نمونه‌خوانی دقیق و ویرایش فنی اثر بوده است. البته این ویرایش صرفاً به حوزه رسم‌الخط، نقطه‌گذاری و پاراگراف‌بندی محدود شده است و جز آن، از هرگونه تصرّفی در متن پرهیز کرده‌ایم.

در متن کتاب، کاربرد بیش از حد ضرورت گیومه و علامت تعجب

حس می شود. طبق قواعد و هنجارهای نگارش و ویرایش، می باید بیشتر این علامت ها را برمی داشتیم، ولی با توجه به این که این ها برای تأکید بر کلمات بوده و در تصویرهایی که از اصلاحات دکتر بر روی متن تایی در چاپ قبلی آمده است، تأکید ایشان بر این علایم پیداست، آنها را باقی گذاشتیم. اما در نقل قول ها که گاهی با گیومه، گاهی با خط تیره و گاه بدون هیچ علامتی آمده بود، تا حد ممکن شیوه یکسانی را اعمال کردیم.

در باز خوانی های چندبارۀ متن به وسیله افراد مختلف گروه ویراستاری، در مواردی - نظایر تایی در متن چاپی مورد تأیید از سوی «دفتر تدوین و تنظیم...» نیز یافت شد که می باید اصلاح می شد. ما این موارد را غالباً فقط در پاورقی یادآور شدیم تا محرز در متن نکرده باشیم، مگر در مواردی که اشتباه تایی محرز بود و با تذکر در پاورقی، متن را اصلاح کردیم. پاورقی هایی که افزوده این چاپ است با قید «ویراستاری» و با علامت * مشخص شده است. کلمه «متن» در آن ها به متن چاپی مورد استفاده ما - که مشخصاتش را ذکر کرده ایم - اشاره دارد. به هر حال به نظر می رسد که چاپ های پیشین این کتاب، با همه اعتبار و اهمیتی که دارد و با همه تلاشی که از سوی «دفتر» برای سلامت و درستی شان صورت گرفته است، خالی از اشتباه های تایی رنگارنگی نیست. ما امیدواریم که چاپ حاضر با این دقت و وسواس گونه ای که در کار داشته ایم، گامی به جلو باشد و ما بتوانیم رضایت خوانندگان گرامی را جلب کنیم. با این هم مدعی بی خطا بودن مطلق در این کار نیستیم و رهنمودهای اهل بصر را با جان و دل خریداریم.

یادداشت ناشر [در چاپ پیشین]

مجموعه حاضر از سه بخش اصلی را که بخش ضمیمه ها تشکیل شده است. این بخشها عبارت اند از:

۱. فاطمه فاطمه است. این بخش، نخست به صورت سخنرانی در تاریخ ۱۳۵۰/۴/۱۴ در تالار حسینیۀ ارشاد ارائه شده و سپس - همان طور که مقدمه آن نشان می دهد - توسط معلم شهید تکمیل گردیده و با صورت کتاب درآمده است.

۲. انتظار عصر حاضر از زن مسلمان. این سخنرانی در تاریخ ۱۳۵۱/۴/۴ در تالار حسینیۀ ارشاد عرضه شده، و متن موجود در این مجموعه از روی نوار سخنرانی پیاده گردیده است.

۳. سمینار زن. این بخش شامل سخنان دکتر شریعتی است که در سمینار زن در ایام فاطمیۀ سال ۵۱ (۲۲ و ۲۳ و ۲۴ تیر ماه) ایراد گردیده است. در این سمینار علاوه بر معلم شهید، افراد دیگری نیز شرکت داشته اند که اسامی آنها در لابه لای سخنان معلم شهید آمده است. لازم به تذکر است که در سمینار مزبور،

معلم شهید علاوه بر ارائه نظریات خود به جمع‌بندی و توضیح برخی از نظرات سخنرانان دیگر نیز پرداخته است.

۴. ضمیمه‌ها. این بخش از یک قسمت تشکیل شده است که عبارت است از متنی که از یک نوار گفت‌وگوی خصوصی پیاده شده است. این گفت‌وگو در زمستان سال ۱۳۵۵ (پس از آزادی دکتر از زندان) انجام گرفته و تحت عنوان «حجاب» معروف گردیده است. در این قسمت موضوعات مختلفی مورد بحث قرار می‌گیرد، ولی چون قسمت اعظم آن با مطالب بخشهای اصلی هماهنگی و نزدیکی دارد، به این مجموعه ضمیمه شده است.

■
در پایان ذکر نکات زیر را ضروری می‌دانیم.

۱. در بخشهای مختلف این مجموعه، هر جا که برای فهم بهتر مطلب، افزودن کلمه یا عبارتی ضرورت تشخیص داده شده است، «دفتَر» برای نشان دادن آن از علامت [] استفاده کرده است.

۲. در مواردی که کلمه یا کلماتی در «وا» قافله شنیدن یا حدس زدن نبوده، به جای آن از علامت ...* استفاده شده است.

۳. در بخش ضمیمه‌ها برخی از سؤالات مختصر شده‌اند و نیز سؤالات و محاوره‌های کوتاه غیر ضروری یا نامفهوم حذف گردید و به جای آنها علامت «...» در ابتدای برخی از پاراگرافها به کار گرفته شده است. در این گونه موارد غالباً ادامه سخنان معلم شهید به گونه‌ای دربرگیرنده سؤالات مزبور نیز بوده است.

دفتَر تلویز و تنظیم

مجموعه آثار معلم شهید دکتر علی شریعتی

فروردین ماه ۱۳۶۱

سخنی با خواننده

آنچه می‌خوانید سخنرانی من است در حسینیه ارشاد. ابتدا خواستم گزارشی بدهم از تحقیقات پرفسور لویی باسایون درباره شخصیت و شرح حال پیچیده حضرت فاطمه و به خصوص اثر عمیق و انقلابی خاطره او در جامعه‌های مسلمان و تحولات دامنه‌دار تری در اسلام، اختصاصاً برای دانشجویان در کلاس درسهای «اسلام‌شناسی» ارشاد.

به مجلس که آمدم، دیدم - به جز دانشجویان - بسیار - یک - هم آمده‌اند و چهره مجلس مسئله فوری تری را ایجاب می‌کند. بر آن شدم که به این سؤال مقدر - که امروز به شدت در جامعه زنان ما مطرح است - جواب بگویم که: «چگونه باید شد؟»

زنانی که در قالبهای سنتی قدیم مانده‌اند، مسئله‌ای برایشان مطرح نیست و زنانی که قالبهای وارداتی جدید را پذیرفته‌اند، مسئله برایشان حل شده است. اما در میان این دو نوع «زنان قالبی»، آنها که نه می‌توانند آن شکل قدیمی موروثی را دیگر تحمل کنند و نه به این شکل جدید تحمیلی هرگز تسلیم شوند، چه باید بکنند؟

اینان می‌خواهند خود را انتخاب کنند، خود را بسازند، الگو می‌خواهند، نمونه‌ای دنبال. برای اینان، مسئله «چگونه شدن» مطرح است. و فاطمه با «بودن» خویش، پاسخ به این پرسش است.

خواستم به توصیف تحلیلی از «شخصیت» حضرت فاطمه اکتفا کنم. دیدم که کتاب‌خوانان و روشنفکران ما «شرح حال» وی را نمی‌دانند و حتی مردم مذهبی ما از او جز «ناله» نشنیده‌اند. ناچار کوشیدم تا حدی که در توان ناچیز اندیشه قلم من است، این کمبود را جبران کنم. این است که رساله حاضر - که همان کمرانس است که بخش دوم آن بسط بیشتر یافته - حاوی شرح حال مستندی از آن شخصیت محبوب ولی «ناشناخته» یا «بدشناخته» است.

در این شرح - ال، تکیه اساسی بر اسناد کهن تاریخی است و در آن جاها که مسائل اعتقادی و تابع سبب طرح می‌شود، من مأخذ را از اهل تسنن انتخاب کرده‌ام. چه، تشیعی که از منابع تسنن برآید، از نظر علمی و تاریخی تردیدناپذیر است و چهره «مظلوم» و «مترض» فاطمه - آئینه تمام‌نمای تشیع علی - در چشم اعتراف تسنن، برای هر حق‌مدت - حوی دیرباوری، قدر مسلم!

آنچه می‌خوانید یک سخنرانی بوده است و آن هم سخنی که در جو آن «جمع» و تداعی این «وضع» جرقه زده است و بالبداهه این کرده‌ام و شرح حالی نیز که بدان پیوسته است در تکمیل آن، نوشته‌ای است سریع که یک‌شبه نوشته‌ام و این است که بیش از «تلقی یک کنفرانس» توقعی ندارم و از این رو نمی‌توانم گفت که از انتقاد بی‌نیاز است؛ بلکه برعکس، سخت نیازمند است و چشم به راه صاحب‌نظران پاکدل؛ آنها که از «راهنمایی خدمتگزاران» بیشتر لذت می‌برند تا «کینه‌توزی و دشنام و بهتان»!

علی شریعتی